

12. sunnuntai helluntaista

11.8.2013

Saarna Ritva Tamminen

Imatran Kristillisten Eläkeläisten 30-vuotisjuhlamessu Päivärannassa

Luuk 18: 9-14. Fariseus ja publikaani

9. Muutamille, jotka olivat varmoja omasta vanhurskaudestaan ja väheksyivät muita, Jeesus esitti tämän kertomuksen 10. "Kaksi miestä meni temppeliin rukoilemaan. Toinen oli fariseus, toinen publikaani. 11. Fariseus asettui paikalleen seisomaan ja rukoili itsekseen: 'Jumala, minä kiitän sinua, etten ole sellainen kuin muut ihmiset, rosvot, huijarit, huorintekijät tai vaikkapa tuo publikaani. 12. Minä paastoon kahdesti viikossa ja maksan kymmenykset kaikesta, siitähän mitä ostan.' 13. Publikaani seisoj taempana. Hän ei tohtinut edes kohottaa katsettaan taivasta kohti vaan löi rintaansa ja sanoi: 'Jumala, ole minulle syntiselle armollinen!' 14. "Minä sanon teille: hän lähti kotiinsa vanhurskaana, tuo toinen ei.* Jokainen, joka itsensä korottaa, alennetaan, mutta joka itsensä alentaa, se korotetaan."

Vuosikymmeniä sitten suomalaisessa politiikassa vaikuttivat sellaiset henkilöt kuin Esko Almgren ja Veikko Vennamo, lienevät tuttuja nimiä useimmille teistä. Almgren oli silloisen Kristillisen liiton kansanedustaja, Vennamo puolestaan edusti SMP:tä eli Suomen Maaseudun puoluetta. Molemmat miehet olivat nokkelia ja sanavalmiita. Erään kerran Vennamo keskeytti Almgrenin puheen välihuudolla: "Fariseus hiljaa", johon Almgren vastasi: "En tiedä onko täällä yhtään fariseusta, mutta sen tiedän että täällä on ainakin yksi publikaani". Uskallan väittää että kyseinen sananvaihto ei naurattaisi tämän päivän nuoria poliitikkoja, sillä ohut ja pintapuolinen raamatuntutuntemus ei riitä sanailun nokkeluuden hoksaamiseen.

Juutalaisten keskuudessa publikaanit olivat huonossa huudossa, ei ainoastaan sen tähden, että heillä oli suuri kiusaus sortua laittomuuksiin ja vetää hieman välistä, vaan myös siksi että he olivat kultillisesti epäpuhtaita joutuessaan kosketuksiin muidenkin kuin juutalaisten kanssa. Juutalaiset eivät seurustelleet kuin oman kansansa ja uskontonsa edustajien kanssa. Niitä juutalaisia, jotka olivat pestautuneet tullimiehiksi, pidettiin kansallisina pettureina: he olivat vieraan vallan palvelijoita kantaessaan tullia Rooman valtakunnalle ruhtinaskunnan rajoilla.

Jeesuksen kertoma kohta temppelissä ei ole varsinainen vertaus vaan esimerkkikertomus. Yhteinen tilanne, osallistuminen temppelin aamu- ja iltarukouksiin antoi Jeesukselle erinomaisen tilaisuuden asettaa taitavasti vastakkain juutalaisuuden äärimmäiset vastakohtat.

Monet fariseukset pitivät itseään muita hurskaampina juutalaisina. He suhtautuivat ylimielisesti ihmisiin, jotka eivät ymmärtäneet mitään laista ja nimittivät heitä halveksivasti maalaisiksi tai moukiksi.

Lainoppineet tunsivat lain viimeistä pilkkua myöten ja pitivät kiinni tekoluettelosta, jonka täytettyään voi saavuttaa täydellisen vanhurskauden. He kilpailivat keskenään pyrkiessään noudattamaan tunnontarkasti kaikkia vuosisatojen pyhittämiä tapoja. Ja niin kuin uskontojen historiassa usein on käynyt, hurskaus muuttuu ylpeydeksi, omahyväisyydeksi, teeskentelyksi, suvaitsemattomuudeksi ja toisten tuomitsemiseksi.

Menessään temppeliin mennessään Jeesus näki fariseuksia, jotka kulkiivat aina köyryssä osoittaakseen, miten suunnatonta sielun pelastavaa kilvoittelutaakkaa he joutuivat kantamaan.

He kulkivat katse maahan luotuna, jotta eivät vahingossakaan sattuisi vilkaisemaan naista. He rukoilivat näkyvästi katujen kulmissa, he olivat pukeutuneet viimeistä viitantupsua myöten sääntöjen mukaisesti, he olivat pikkutarkkoja sapatin noudattamisen ja ruuan suhteen. Heidän tärkeimpänä motiivinaan oli oman hurskauden varjeleminen.

Tavallisilla ihmisillä ei ollut mitään mahdollisuutta edes tietää, mitä laki ja perinnäissääntökokoelma säätivät, puhumattakaan että heillä olisi ollut aikaa hurskauden harjoittamiseen. Tavalliset ihmiset tekivät työtä hankkiakseen itselleen ja perheelleen leivän ja muut välttämättömät elämisen edellytykset.

Fariseusten näkemykset eivät olleet täysin Jeesuksen opetuksen vastaisia, Jeesus hyväksyi heidän uskonsa tärkeimmät kohdat. Monilla oli hyvin korkea moraalikäsitys ja se oli lähellä evankeliumissa esitettyä näkemystä. Todisteeksi riittävät muutamat rabiinien lausumat, jotka sisältyvät Talmudiin

rakasta rauhaa ja rakenna sitä kaikkialle;
joka antaa almuja salaa, hän on Mooseksenkin yläpuolella;
parempi lyhyt ja harras rukous kuin pitkä vailla intoa;
ole hidas vihaan;
pitäkää Jumala esikuvananne – niin kuin hän on laupias, niin olkaa tekin laupiaita;
tekopyhät hän paljastaa sillä he häpäisevät Jumalan nimen.

Näitä rivejä lukiessa selviää, mitä Jeesus tarkoitti sanoessaan fariseuksista: ”tehkää siis niin kuin he sanovat ja noudattakaa heidän opetustaan. Erään jumaluusoppineen kanssa keskustellessaan Jeesus totesi ettei tämä ollut kaukana Jumalan valtakunnasta.

Evankeliumiin sisältyvä lain täyttäminen, siis se että Jeesus tuli täyttämään lain, ei mitätöinyt vanhaa opetusta. Ongelmana ei ollut fariseusten yli-innokas uskonnonharjoittaminen, siitä Jeesus ei moiti tätäkään fariseusta. Ongelma oli siinä, että fariseus pönkitti omaa erinomaisuuttaan vertaamalla itseään toiseen, tässä tapauksessa julkisyyntisenä pidettyyn publikaaniin. Publikaani kuului kymmentä käskyä rikkovien joukkoon, rosvoihin, varkaisiin, huijareihin ja huorin tekijöihin. Tähän joukkoon fariseus ei missään tapauksessa katsonut kuuluvansa, hänhän piti kaikki käskyt ja teki paljon enemmänkin.

Fariseuksen tavoite oli siis jokapäiväisen elämän pyhittäminen noudattamalla kaikessa Jumalan tahtoa. Tavoite oli oikea mutta keinoissa piili luutumisen vaara. Keinoista oli tullut päämäärä, tavoite oli kokonaan unohtunut. Määräykset veivät kaiken huomion ja näivettivät vilpittömän uskon.

Tietenkin fariseukset loukkaantuivat sydänjuuriaan myöten kun heidän vuosisatainen uskonnonharjoituksena ja heidän oikea uskontulkintansa asetettiin kyseenalaiseksi. Jeesus ei säästellyt sanojaan. ”Te sokeat oppaat! Hyttsen te siivilöitte, mutta nielaisette kamelin! Voi teitä, lainopettajat ja fariseukset! Te teeskentelijät! Te puhdistatte maljanne ja vatinne ulkopuolelta, mutta mitä niissä on sisällä: riistoa ja hillittömyyttä! Sinä sokea fariseus, puhdistu malja ensin sisältä, muuten sitä ei saada ulkopuoleltakaan puhtaaksi! Te teeskentelijät!”

Fariseuksen täydellisenä vastakohtana on kertomuksen publikaani. Hänellä ei ole esitettävään uskonollisia hyveitä eikä mitään muutakaan, millä kerskailla Jumalan edessä. Hän kuitenkin ymmärtää asemansa ja katu huonouttaan. Hänen asennettaan kuvaa sekin, ettei hän tohdi edes katsetaan nostaa.

Publikaanin rukous muistuttaa katumuspsalmin sanoja: Jumala ole minulle armollinen hyvydessäsi, pyyhi pois minun syntini suuren laupeutesi tähden. Jeesus toteaa publikaanin rukouksen vanhurskaan ihmisen rukoukseksi. Rukous osoittaa suurempaa hurskautta kuin yltiöpäinen lain noudattaminen.

Fariseusten mielestä oli ennen kuulumatonta, pöyristyttävää ja vastoin kaikkea sitä, mitä fariseukset pitivät oikean uskon mittapuuna, että Jeesus julisti publikaanin otolliseksi Jumalalle.

Kertomuksessa fariseuksesta ja publikaanista Jeesus ei aseta publikaania sinänsä esikuvaksi. Fariseuksen ja publikaanin käyttäminen esimerkkinä antaa vain kertomukselle tavattoman tehon. Sekään että toinen oli publikaani, ei estänyt häntä menemästä kotiin vanhurskaana. Niin ratkaiseva on oman tilan tajuaminen ja tunnustaminen Jumalan edessä.

Näitä kahta miestä katsellessa ja kuunnellessa ei voi olla kysymättä itseltään: kumman heistä lähimmäiseni näkevät minussa? Olenko ihminen joka asettaa toiset paljastavan suurennuslasin alle vai levitänkö ympärilläni armahdetun syntisen iloa ja vapautta? Meillä ei ole juutalaisten perinnäissääntöjä mutta sidomme ja hankaloitamme läheistemme ja omaakin elämäämme erilaisin ohjein siitä mitä saa tehdä ja mitä ei. Vertaamme itseämme toisiin ja arvioimme ja määrittelemme kokonaisia ihmisryhmiä jonkin yksittäisen henkilön sanojen tai käyttäytymisen perusteella.

Tällainen puhetapa on niin yleistä ja niin jokapäiväistä ettei sitä edes havaitse. Tällaista puhetapaa media on pullollaan, tällaista puhetapaa käytetään yleisesti politiikassa, kirkossa ja erilaisissa kulttuuripiireissä. Lyömme leiman ja asia on selvä: se on sitä sakkia. Emme huomaa että asenteemme on aivan sama kuin tekstimme fariseuksella, itseriittoinen ja omahyväinen: taustalla on oletus että minä en ainakaan kuulu tuollaiseen joukkoon, olen siis enemmän ja parempi ja pidän oikeutenani arvostella muita.

Ani harva tämän päivän ihminen rohkenee kerskua hurskaudellaan, tämän päivän ihminen kerskailee ja ylpeilee viisaudellaan ja järjellään. Tiedonhaluisena ja uteliaana olentona ihminen haluaa tutkia luontoa, historiaa ja omaa kulttuuriaan ja itseäänkin. Nykyisin tiedämme huomattavasti enemmän esimerkiksi ihmisen mielestä, sielunelämästä ja tietoisuudesta kuin vielä parikymmentä vuotta sitten, viisauden lisääntymisestä en ole lainkaan vakuuttunut.

Itseään järkevinä pitävät ihmiset riistävät ja tappavat toisiaan, ahnehtivat itselleen enemmän kuin ikinä voivat käyttää ja tuhlaavat järjettömästi luonnonvaroja riistäen elämisen ehtoja jopa itseltään puhumattakaan tulevista sukupolvista. Miten mahtaa olla viisauden laita? Totisesti, ihminen ei ole itsensä herra, eikä ihmisen järjestä ole Jumalaksi.

Entä sitten publikaanin asenne? Olen ollut huomaavinani, että oman huonoudenkin korostamisen takana saattaa pohjimmiltaan olla ylpeys tai arvostelun pelko. Eihän minusta ole tuohon tai tähän, enhän minä osaa enkä pysty, ei minulla ole tarvittavia tietoja ja taitoja.

Mistä sen tiedämme jos emme edes rohkene kokeilla? Itseään vähättelevä ihminen ei arvosta Jumalan hänelle antamia lahjoja ja kaivaa leiviskänsä maahan, ei pelätessään Jumalaa vaan pelätessään ihmisiä. Jumalan antamat lahjat, jotka on tarkoitettu käytettäväksi toisten ja oman itsenkin hyväksi, jäävät käyttämättä ja se on surullista.

Eiköhän ole niin että lähimmäisemme näkevät meissä sekä fariseuksen että publikaanin, toisia arvostelmaan valmiin ja omaa erinomaisuuttaan muistavan ylpeilijän sekä omaa mitättömyyttään korostavan ja sillä ylpeilevän publikaanin? Kumpikin tarvitsee armoa ja anteeksiantamusta. Kuten roomalaiskirjeestä kuulumme, kaikki ovat samassa asemassa, sillä kaikki ovat syntiä tehneet ja ovat vailla Jumalan kirkkautta mutta saavat hänen armostaan lahjaksi vanhurskauden, koska Kristus Jeesus on lunastanut meidät vapaiksi. Jumalan eteen tullaan ja jäädään tyhjin käsin.

Jo Jesajan profetiassa, viisi- kuusisataa vuotta ennen Kristuksen syntymää, kuolemaa ja ylösnousemista, Jumala kutsuu ja vakuuttaa: Oman itseni tähden minä pyyhin pois sinun rikkomuksesi, enkä enää muistele sinun syntejäsi.

Jumalan armo, osallisuus Jumalasta, annetaan meille ainoastaan Jumalan sydämellisestä rakkaudesta, meistä itsestämme riippumatta.

Jesaja jatkaa:

”Kuulkaa, kaikki janoiset! Tulkaa veden ääreen! Te, joilla ei ole rahaa, tulkaa, ostakaa viljaa ilmaiseksi, syökää, ottakaa maksutta viiniä ja maitoa! 3. Kuulkaa minua, tulkaa minun luokseni, kuulkaa, niin te saatte elää! Minä teen ikuisen liiton teidän kanssanne ja lupaan olla liitossani uskollinen”

Nousemme vastaamaan Jumalan kutsuun tunnustamalla yhteisen kristillisen uskomme.